

Vladimir Merćep

POZIV NA ODGOVORNO VRŠENJE SLUŽBE U CRKVI

(Značenje posljednje Biskupske sinode)

Želimo li točno uočiti značenje posljednje Biskupske sinode, potrebno je da dozovemo u pamet nauk II. vatikanskog sabora o biskupskoj kolegijalnosti i općenito značenje biskupskih sinoda.

1. Biskupska kolegijalnost

Otkrivanje biskupske kolegijalnosti spada sigurno među najoriginalnije ideje II. vatikanskog sabora. Biskupi po njoj nisu samo skup pojedinaca, stavljenih jedan do drugoga, već oni zajedno s papom i pod njegovim autoritetom tvore jedno moralno tijelo, zajednicu, zbor koji ima svrhu da vodi Crkvu prema vječnom spasenju. »Kao što po Gospodnjoj odluci sveti Petar i drugi apostoli tvore samo jedan apostolski kolegij, tako su na sličan način među sobom povezani Rimski biskup, Petrov nasljednik, i biskupi, nasljednici apostola« (LG br. 22). Putem biskupskog ređenja, koje je sakrament reda u svojoj punini (ib., br. 26), i u hijerarhijskoj zajednici s glavom-papom i s članovima kolegija netko se uvrštava u biskupski zbor. Kolegij pak ili zbor biskupa ima vlast jedino u zajednici s Rimskim biskupom, kojemu ostaje potpuna vlast primata nad svima, i biskupima i vjernicima. Rimski biskup, naime, po svojoj službi kao Kristov namjesnik i pastir cijele Crkve, ima potpunu, vrhovnu i opću vlast, koju može uvijek slobodno vršiti. Zbor pak biskupa također je subjekt vrhovne i potpune vlasti nad cijelom Crkvom, ali uvijek u zajednici s Rimskim biskupom, bez čijeg pristanka se ta vlast ne može vršiti. Kao Petrov nasljednik Rimski biskup je trajno i vidljivo počelo i temelj jedinstva biskupa i mnoštva vjernika. Pojedini su pak biskupi vidljivo počelo i temelj jedinstva u svojim posebnim Crkvama, u kojima vrše svoju pastoralnu upravu. Kao članovi biskupskog zbora i zako-

niti nasljednici apostola dužni su po Kristovoj ustanovi i naredbi brinuti se za opću Crkvu, tj. svi biskupi moraju promicati i štiti jedinstvo vjere i zajedničku stegu cijele Crkve, vjernike učiti da ljube čitavo otajstveno Kristovo Tijelo, osobito one koji su siromašni, žalosni i progonjeni zbog pravde — napokon, moraju razvijati svaku aktivnost koja je zajednička cijeloj Crkvi, osobito da poraste vjera i da svi ljudi dođu do potpune istine. Upravljavajući dobro svojim biskupijama, kao dijelom opće Crkve, biskupi sigurno uspješno pridonose dobru cijele Crkve. Unatoč tome briga naviještati Evanđelje po svoj zemlji spada na zbor Pastira. Stoga su pojedini biskupi, koliko im dopušta vršenje njihove posebne dužnosti, obvezani sudjelovati u zajedničkom radu između sebe i s Petrovim nasljednikom, kojemu je na poseban način bila povjerena velika dužnost širenja Evanđelja (usp. *ib.*, br. 22—23). Zacijelo, teoretski govoreći, papa bi mogao sam vršiti svoju primatsku službu. No sam ne znači biti odijeljen, izoliran, a još manje vršiti službu na kapriciozan, svojevoljan način. Vrhovni pastir u Crkvi, papa, nije izvan i iznad Crkve, nije izvan i iznad kolegija. Dosljedno, i tada, kada sam intervenira, kada sam odlučuje, ne može to činiti poput apsolutističkog vladara i ne osvrta se pritom na biskupe kao da oni ne bi postojali ili kao da bi bili samo njegovi delegati. I tada, kada sam odlučuje i intervenira, mora to činiti u smislu one karizme koju mu je Gospodin podijelio, a to je da bude središte crkvenog jedinstva samog Biskupskog kolegija.

Biskupska kolegijalnost ostvaruje se i izražuje na najsvječaniji način preko ekumenskog sabora, na koji papa sazivlje sve biskupe da raspravljaju i donose odluke o pitanjima vjere, morala i stega koja se odnose na opću Crkvu. Drugi pak oblik kolegijalnog sudjelovanja biskupa u upravi opće Crkve ostvaruje se kad ih papa pozove na kolegijalni rad, ili barem odobri ili slobodno primi sjedinjeni rad raspršenih biskupa, tako da bude pravi kolegijalni čin (*ib.*, br. 22). Osim tih klasičnih, punih i općenitih oblika kolegijalnosti, ostaje trajno među biskupima oblik biskupske kolegijalne solidarnosti i odgovornosti. Zato je biskupska kolegijalnost stvarno temeljna datost crkvene konstitucije i ne može stoga prestati. Samo se mogu razlikovati način i razina kako se ona primjenjuje i provodi u djelo. Novi pak i konkretni način suradnje biskupa u općoj upravi Crkve je Biskupska sinoda, koju je Pavao VI. ustanovio god. 1965. kao »stalni savjet biskupa za opću Crkvu, ali koji je neposredno i direktno podvrgnut papinskoj vlasti«.

2. Općenito značenje biskupskih sinoda

Zaista, biskupska sinoda znači korak naprijed na putu prema većoj suodgovornosti biskupa za cijelu Crkvu. No ona još nije izražaj biskupske kolegijalnosti u pravom značenju jer sinoda nije ekumenski sabor. Na njoj sudjeluje neznatan broj biskupa, jedva 12⁰/₀. Premda se njihov broj

stalno povećava, ipak oni koji sudjeluju na sinodi na neki način samo simboliziraju Biskupski kolegij, pa se stoga ne može reći da ga čine i predstavljaju u pravome smislu. Pa i tada, kad bi predstavnici raznih biskupskih konferencija donijeli u Rim već izražena mišljenja svih svojih kolega, ni u tom slučaju ne bismo imali ekumenski sabor, jer bi mu ponestajao bitni element, a to je da svi zajedno, »praveći istinu u ljubavi«, traže rješenje nekog problema pomoću međusobnog dijaloga, dosljedno, ne samo govoreći, saopćavajući svoje mišljenje, već i slušajući druge i tako imajući mogućnosti više puta, ako je to potrebno, da promijenjene ili da usavrše svoje stajalište. Baš zato što malo biskupa prisustvuje sinodi, oni se ne mogu smatrati predstavnicima opće Crkve, niti imaju niti mogu imati deliberativnu vlast o životu, vjeri, moralu i o stezi univerzalne Crkve, već samo savjetodavni glas. Stoga sinoda nije i ne može biti ekumenski sabor niti se može zvati mini-koncil (mali koncil). Unatoč tome ona je stvarno providencijalna ustanova, ona je vrlo pogodno sredstvo da u Crkvi dođe do veće solidarnosti, do uspješnije suradnje između pape i biskupa cijelog svijeta, tako da bi se izbjegla opasnost prevelike decentralizacije s jedne strane, a s druge strane pogibao prevelike centralizacije. Biskupi neprestano pozivani na taj zajednički sastanak, koji se zove sinoda, lakše će osjetiti »skrb za cijelu Crkvu«, kao i dužnost održavanja što tješnjih veza sa središnjom crkvenom točkom, s Kristovim namjesnikom. Papa, s druge strane, iako je po svojoj karizmi najviši učitelj u Crkvi — zbog čega pripada njemu zadnja riječ, bez koje ne bi bilo ni ekumenskog sabora — putem sinode postaje najveći učenik u Crkvi. Nepogrešivost, kojom je obdaren uz neke uvjete i koja mu jamči posebnu pomoć Duha Svetoga, ne isključuje, već, naprotiv, pretpostavlja i promiče sve moguće ljudske napore da se što bolje riješi neki vjerski problem. Tako razboritost traži da papa, prije negoli donese odluku u pitanjima vjere, morala i discipline, koja se odnose na cijelu Crkvu, sabere sve što je u njoj od Duha Svetoga, da o tome vodi brigu i posluži se bogatstvom iskustva i darova Duha Svetoga, biskupa i Božjega puka. Upravo biskupska sinoda učinit će na poseban način da papa-središte i vrhunac Biskupskog kolegija — izbjegne izolaciju i svaku sjenu apsolutističke koncentracije. Sinoda je stvarno — kako je naglasio Pavao VI. u govoru na svršetku III. biskupske sinode — »sredstvo preko kojega biskupi pružaju Rimskom biskupu pomoć svoje razboritosti, konkretnog iskustva i svoga savjeta« i »najzgodnije mjesto za međusobni plodonosni razgovor i raspravljanje između predstavnika mjesnih Crkava ili njihovih delegata o životnim stvarima za cijelu Katoličku Crkvu« (Pavao VI. u govoru na svršetku posljednje Sinode). Ona je novi organ koji želi osigurati Crkvi što tješnje hijerarhijsko zajedništvo; ona je doista jedna od tolikih providencijalnih ustanova, plodova II. vatikanskog sabora, od kojeg mnogo očekuju Crkva i svijet.

3. Poziv na odgovorno vršenje službe u Crkvi

U svjetlu iznesenih misli nije teško uočiti značenje posljednje Sinode, koja je imala svrhu da raspravlja o širenju Kristove vijesti — o evangelizaciji — u današnjem svijetu. Sinodalni su oci donijeli u svojim intervencijama toliko bogatstvo različitog životnog iskustva i toliko korisnih prijedloga za širenje Evanđelja da se sinodalna skupština nije usudila kondenzirati ih iz bojazni da im ne bi smanjila mogućnost dalekosežnih posljedica: »Obilno bogatstvo, koje smo pronašli u međusobnoj izmjeni (misli, primj. M.), nije se moglo sjediniti a da pritom ne bi bila stavljena u opasnost njihova cjelina«, izjavljuju sinodalni oci (*L'Osservatore Romano*, 27. X., str. 6). Zaista, dotakli su se gotovo svih pitanja evangelizacije u samoj Crkvi i izvan nje. Razumije se da ne želimo ni mi okrnjivati to bogatstvo niti smanjivati vrijednost pojedinih sinodalnih prijedloga. Želimo samo istaknuti ono što nam se čini da je bilo najvažnije na Sinodi, u današnjem historijskom času Crkve, za evangelizaciju i što svjetska štampa nije dovoljno naglasila, a to je poziv na odgovorno vršenje službe u Crkvi sa strane svećenika, redovnika i laika, osobito hijerarhije i teologa.

Tko je pomno pratio sinodalne intervjue i imao kontakte s raznim biskupima, dobivao je utisak da je sinodalnim ocima teško ležala na srcu bolna činjenica, iako je svi nisu otvoreno izrazili (jer se možda nisu htjeli ponavljati!) u svojim nastupima, naime, da je »nešto trulo u državi Danskoj«, da u pokoncilskoj Crkvi nema potpunog jedinstva u pitanju vjere i morala: a bez toga nema uspješne evangelizacije, jer se nema prava ni obraza nekome izvan Crkve nešto pružati, ako se u samoj Crkvi u to sumnja i ne drži čvrstim. Da bi pak postigli to unutrašnje jedinstvo, razni su sinodalni oci, uz ostale probleme evangelizacije, pozitivne i negativne, upirali prstom na tu bolnu točku i pozivali direktno na odgovorno vršenje službe u Crkvi, osobito od strane hijerarhije i teologa, ili indirektno: bilo da su opisivali vjersko i moralno stanje u Crkvi, bilo da su pozivali samu Sinodu da takvom stanju stane na kraj. Taj pak poziv sinode želimo osvijetliti samim riječima sinodalnih otaca (kako ih je zabilježio *L'Osservatore Romano* u raznim brojevima) da bi nam na taj način vjerska i moralna situacija u Crkvi postala još jasnija, a sam naš odgovor na sinodalni poziv da bi bio spremniji i neodgodljiviji.

Važnost obnovljene Crkve, dosljedno, sjedinjene u vjeri i u moralu, naglasio je msgr. Gaviola, biskup Girbe (Azija): »Dobro je i potrebno da reagiramo na probleme koje donose dodiri Crkve sa svijetom, trudeći se da primimo dobre strane što ih nalazimo u drugim ideologijama, ili religijama, ili Crkvama. Unatoč tome opasnost je *da zaboravimo* svoju kuću. Od nje mora početi svaki obnoviteljski čin, ako ne želimo naličiti staroj kući, uređenoj na moderan način, koja sjedi svečano na prijestolju — u ovome svijetu — poput dobre bake« (O. R. 14. — 15. X., str. 5). Nema pak obnovljene Crkve bez obnovljena jedinstva s Rimskom Crkvom, opominje berlinski kardinal Bengsch: »Kad se traži veća autonomija za lokalne Crkve, sigurno se ne želi umanjiti služba kojom se upravlja opća

Crkva. No u toj se anticentralističkoj perspektivi krije nešto antirimsko, što zvuči po antikolonijalizmu. Nekada je možda postojao pretjerani centralizam (u Crkvi, primj. M.), a danas nam je dužnost, prije svega, tražiti jedinstvo i izbjegavati nesloge. Kako bi se mogle uočiti sjemenke Kristove istine u nekršćanskim religijama, ako nećemo da vidimo dragocjene stvari koje se nalaze u Rimskoj Crkvi?» (O. R., 19. X., str. 6).

Katolička univerza u Louvainu bila je uvijek umjereni filter raznih idejnih strujanja u svijetu, osobito u Evropi, i budna promatračnica pozitivnih i negativnih pokreta u samoj Crkvi. Zato nije čudo da je baš jedan njezin profesor, koji je ujedno i tajnik Internacionalne teološke komisije, naime, msgr. Delhaye, neustrašivo upozorio na stanje vjere i morala u Crkvi i pozvao na odgovorno vršenje hijerarhijske službe: »Osobito u Zapadnoj Evropi opaža se općenita nesigurnost o naučavanju Crkve (...). Ne želimo stvar generalizirati ili sve gledati crno, no opaža se velika nesigurnost na svim razinama. Pod izlikom eksperimentiranja ili istraživanja iznose se i šire nesmotrena mišljenja. Neka temeljna naučavanja vjere namjerno se prešućuju i tako se svršava u nekom humanizmu koji ograničava kršćanske perspektive samo na sadašnji život, zanemarujući milost i molitvu.« (O. R., 5. X., str. 5). »Danas se mnogo raspravlja, nastavlja Delhaye, o »vlastitosti« i »posebnosti« kršćanskoga morala. Treba zadržati pritom — izvan svake diskusije — vezu između kršćanskog morala i Objave i potrebu milosti. Novi zavjet i Crkva naučavaju nas da ljudi ne mogu stalno odgovarati moralnim zahtjevima bez pomoći milosti: svjesni svoje nemoći, moramo se moliti i tražiti Božju pomoć. No da li možda kršćani danas tako promatraju moralni život? Da li možda priznaju u praksi potrebu te milosti i te molitve, osobito pred nekršćanima? Ako skrivaju svoju vjeru, kako mogu dati autentično svjedočanstvo života? Bez intimnog jedinstva s Kristom, Objaviteljem i Otkupiteljem, naše je svjedočanstvo isprazno. No dva su aspekta kršćanskog morala: njegova »identičnost« i »unutarnjost«. Bez njih postoji opasnost da potamni svjedočanstvo moralnog, specifično kršćanskog života. Nema pak »identičnosti« kršćanskoga morala ako kršćani traže samo ono što je ljudsko i ništa ne žele nadodati općenitom (ljudskom, primj. M) djelovanju i općoj praksi. Nema »unutarnjosti« morala ako su kršćani spremniji osuđivati socijalne grijeha negoli priznavati svoje i za njih se kajati. Treba pak dati apsolutnu prednost svjedočanstvu kršćanskoga života. Njegove su stalne oznake vjera i ljubav. Osobito na te dvije kreposti treba primijeniti zahtjev unutarnjosti, tj. da vjera bude čista i autentična, a ljubav da se proteže na sve ljude. No ta se ljubav mora temeljiti na Božjoj ljubavi, tj. na onoj kojom nas je Bog otkupio i kojoj mi odgovaramo: to treba jače ustvrditi da se izbjegnju lažna tumačenja horizontalizma, sekularizma, laksizma, politikanstva« (O. R., 18. X., str. 6). Istina, nadodaje Delhaye, »problem kršćanske identičnosti je problem starog datuma. Tertulijan i pisac poslanice Diognetu govore npr. o tome da su kršćani koji žive kao i ostali ljudi u društvu dobri građani rimskoga carstva, ali oni znadu da je Krist

donio nešto posve novo, itd. Danas se postavlja ponovo pitanje kršćanske identičnosti, ali na drugi način. Gdje vlada sekularizacija, porodila se napast i za teologe da zaborave ono što je »svojestveno« kršćanstvu. Nove ljudske znanosti, studij i pažnja, usmjereni gotovo isključivo prema iskustvu, i humanizam, u se zatvoren, zadobili su takvu snagu da je kod nekih Objava, s obzirom na vjeru i na kršćane, praktički zaboravljena i ne spominje se više potreba milosti. Katkad politički žar zamjenjuje moralnu obnovu i religiozni život. U mladim Crkvama postavlja se često pitanje pod oblikom rivalstva između onoga što je »svojestveno« kršćanstvu i pučkim tradicijama. Mora se imati u vidu da su oni pučki oblici »priprava na Evanđelje« i ne smiju se zamijeniti samim Evanđeljem, da se ne bi dogodilo ono što se dogodilo judaizantima, koji nisu znali uvidjeti u Kristu puninu i ispunjenje starog zakona. Tim opasnostima može se doskočiti ako se bude nastojalo uvijek propovijedati i sve više ostajati vjeran Kristu Gospodinu u Katoličkoj Crkvi, u kojoj je Krist prisutan sa svojom riječju i sa svojom spasonosnom snagom« (O. R., 19. X., str. 6). Pred tim pak problemima sva hijerarhija — od biskupa do pape — mora odgovorno vršiti svoju službu, brinući se da se na vrijeme zaštiti istina: »Bilo bi poželjno«, ističe Delhaye, »da Sinoda ponovno utvrdi auktoritativnu odgovornost pape i biskupa (tj. da se služe ne samo ovlasti propovijedanja već i upravljanja, primj. M.) na području naučavanja i evangelizacije; zar se ne bi moglo malo brže poći u rješavanju nekih mišljenja prije negoli se prošire sumnje u neizvjesnost? Povoljne su se mjere poduzele da se osigura poštivanje osobe, ali se takve mjere još nisu poduzele da se vjernici zaštite od zabluda koje se počinju širiti (*ma ben diverso è il caso di errori che cominciano a serpeggiare*). Sinoda bi također trebala da pozove sve na norme razboritosti i poslušnosti, kad se hoće povjeriti poučavanje bivšim svećenicima, koji se često njime služe da propagiraju neke svoje ideje« (O. R., 5. X., str. 5). Kardinal Suenens čak ističe da su današnji kršćani izgubili svoju identičnost: »Nije moguće ispravno evangelizirati ako današnji kršćani ne pronađu svoju identičnost« (O. R., 13. X., str. 5). Te identičnosti, naime, nema bez vjere u Kristovo božanstvo. Zato skupina sinodalnih otaca latinskog jezika opominje: »Da Evanđelje bude doista »Božja snaga na spasenje svakome čovjeku, treba da se propovijeda raspeti i uskrsli Krist, pravi Bog i pravi čovjek, a ne samo čovjek, čiji se život sastojao u životu za drugoga« (O. R., 19. X., str. 5). Münchenski pak kardinal J. Döpfner tuži se na fantaziranje nekih egzegeta i na druga zla u Crkvi: »Mjesto da se produbi Božja riječ u Pismu i Evanđelju prema uputama koncila, neki je ispražnjuju zamjenjujući je svojim osobnim fantaziranjem. Svećeništvo, koje je koncil toliko uzveličavao pod teološkim i duhovnim vidikom, napušta znatan broj svećenika i redovnika, a omladina krzma i teško odgovara Božjem pozivu.« »Smisao za osjećaj transcendencije i živoga Boga jenjava; širi se malodušnost u vrijednost Evanđelja i čini se da se smanjuje misionarski žar kršćana.« Unatoč tim devijacijama »treba se čvrsto

držati koncilskih dokumenata — koji nisu dvoznačni — i naznačuju put kojim se može poći sa sigurnošću i nadvladati svaka napast i krzmanje« i »ne popustiti pesimizmu jer smo jaki po vjeri u Krista, umrla i uskrsla za nas« (O. R., 5. X., str. 5). Budući da se pak ovih zadnjih godina nije dovoljno polagala važnost duhovnom životu u sjemeništima i novicijatima, a čini se da poglavari nisu bili dovoljno svjesni svoje odgovornosti, kardinal-patrijarh Sidarous želi to sinodalnim ocima dozvati u pamet: »Trebalo u sjemeništima i novicijatima obratiti veliku važnost (*insistere*) formaciji pobožnosti, duhu žrtve i vjere koji je ovih posljednjih godina previše zanemaren. U odnosu pak prema svećenicima, redovnicima i redovnicama dobiva se utisak da se poglavari katkada odriču da vrše svoju poglavarsku vlast, zaboravljajući — i jedni i drugi — da ona dolazi od Boga i da njihovo zvanje zahtijeva poslušnost« (O. R. 19. X., str. 6). Pod izlikom »obnove (liturgijske, primj. M.) i pročišćavanja pučke religioznosti, danas se, nažalost, katkada drastično uklanjaju izvjesni oblici pučke pobožnosti, što je na veliku sablazan vjernika«, tuži se ekvadorski biskup msgr. Ruiz (O. R., 13. X., str. 1). Zato se u 1. poglavlju Dokumenta, koji su sinodalni oci u velikoj većini bitno prihvatili, nalaže svima vjernicima: »Život molitve i kontemplacije treba pothranjivati stalnim čitanjem Božje riječi (osobito Novoga zavjeta), raznim oblicima liturgijske pobožnosti, privatnom molitvom, pučkom pobožnošću itd.« (O. R., 23. X., str. 5).

Škotski kardinal Gray otvoreno priznaje: »Danas se osjeća među katolicima izvjesno smanjivanje žara za širenje vjere (npr. raste broj mješovitih ženidaba, katolička strana sve manje ili ništa ne čini da bi nekatoličku stranu privela k vjeri). Uzroci pak te pojave nisu jednostavni i treba ih tražiti na doktrinarnoj razini, u neizvjesnostima o naravi Crkve, o njezinoj nužnosti za spasenje, o potrebi da se svijetu naviješta Evanđelje — itd.« (O. R. 10. X., str. 1).

Toledski nadbiskup kardinal Martin ističe »potrebu većeg žara za Božju slavu, veće osobne odgovornosti (u molitvi, u borbi protiv grijeha, u živome održavanju u sebi osjećaja prema osobnom i socijalnom grijehu itd.); smanjeno pak oduševljenje za evangelizaciju treba pripisati slabljenju vjere kod kršćana općenito kao i općem opadanju morala. Stano-vito smanjivanje žara treba možda pripisati i tome što svećenici i laici koji se posvećuju apostolatu manje cijene sakramente, osobito ispo-vijed. Neka Sinoda znači povratak k autentičnom, ispravno shvaćenom duhu koncila. Vjernost u evangelizaciji traži: pažnju prema Objavi kako ju je izložilo crkveno učiteljstvo, prema molitvi i studiju kod onog koji se posvećuje evangelizaciji, prema objektivnoj sociološkoj analizi, a da pritom njoj ne podloži poklad Objave i bitne linije evanđe-orskog propovijedanja. Crkveno učiteljstvo treba da odlučno vrši svoju službu propovijedanja i naučavanja, iako se to neće svakome svidjeti. Puk mora znati što znači biti katolik. Teolozi ne smiju iznositi u javnost svoje diskusije, pa makar bile opravdane, jer se njihova služba sastoji u prosvjetljivanju, a ne u zamaćivanju« (O. R., 13. X., str. 6). Njima se »dopu-

šta zdravi pluralizam, nadodaje msgr. Jenko, ali ne takav koji bi došao do protuslovnih tvrdnji i suprotnosti s crkvenim učiteljstvom: poslušnost je teška, ali potrebna krepost. Doista, teolozima se može dopustiti stanovita sloboda kao i apotekarskim laboratorijima, ali na tržište moraju donositi samo ono što je iskušano i odobreno« (O. R., 10. X., str. 6).

Kaločki nadbiskup msgr. Iljaš svraća pažnju sinodalnih otaca na »nepravednu kritiku i na pomanjkanje duha discipline prema biskupima, koji su primili zakonitu misiju za evangelizaciju. Takve kritike, prema njemu, zapreka su evangelizaciji i sablazan onima koje treba evangelizirati. Već ima mnogo zapreka za evangelizaciju (kao što su areligioznost, pobune, sablazni) i zašto ih onda treba povećavati, a osobito zašto ih povećavaju neki pisci i odgovorna štampa koji tako narušavaju dobru vjeru vjernika i uznemiruju njihovu iskrenu pobožnost i pristanak uz zdravi nauk? Neka Sinoda potakne da šute i odlože pero svi oni koji su svjesni da ga moraju upotrebljavati da pogoduju a ne da nanose štetu evangelizaciji« (O. R. 14—15. X., str. 6).

Zbog konfuzije koju stvaraju u Crkvi razni katekizmi, zbog zamračivanja nekih vjerskih istina i bojazni da prevlada horizontalizam u evangelizaciji, poljski episkopat preko biskupa msgra Ablewicza ističe da je problem evangelizacije prije svega teološki problem i nada se da će s ove Sinode doći jasna riječ, i to takva koja će ukloniti svaku dvoznačnost od temeljnih teoloških istina evangelizacije. Stoga je nuždan normativni katekizam, koji će biti temelj svim pokrajinskim katekizmima s katehezom svih istina koje su međusobno povezane. Sekularizacija Evandelja velika je zabluda. Poljaci se boje da horizontalizam prevlada (u današnjoj evangelizaciji, primj. M.), dok za samu evangelizaciju prvotnu važnost ima vertikalizam, tj. Božja slava (O. R., 10. X., str. 6).

»Danas se mnogi vjernici tuže, opominje kardinal Staffa, prefekt Apostolske signature, da neki profesori teologije i prava i ostali (profesori ostalih disciplina, primj. M.) služe svojom službom za širenje ideja koje nisu uvijek u skladu s vjerom i ondje gdje nema mjesta slobodnoj diskusiji (npr. na području kristologije, naravi Crkve, svećeništva, ekumenizma itd.). Vjera treba sigurnosti kao temelj potpunog predanja Kristu: kad ponestane ta sigurnost, vidi se kako se sjemeništa prazne, broj svećenika smanjuje, trči se prema aktivnostima, koje su manje prikladne za izvršavanje službe (svećeničke, primj. M.), propovijedanje se svodi na jednostavno prenošenje vijesti bez dosljednog životnog svjedočanstva. Zacijelo službenici Evandelja moraju se brinuti za kult, službu, svjedočanstvo istini, a da pritom ne zaborave na pomoć koja im dolazi od ljudskog istraživanja za bolje proučavanje vjere. Ali ako se vjera drma, spremat će se samo sijači sumnja i zabluda« (O. R., 11. X., str. 5). Zato drugi kurijalni kardinal, predsjednik komisije za reviziju crkvenog zakonika, Felici, pozivlje hijerarhiju na odgovorno vršenje njene službe: »Zaista, autoritet se mora provoditi u duhu služenja, ali uvijek na način koji odgovara svakoj službi. Stoga pastiri moraju služiti braći upravo vršeci, kako treba, vlastitu

službu upravljanja: to je često mučna i nezahvalna zadaća, koja zahtijeva mnoge kreposti. Ovlast podijeljena apostolima nije samo ovlast evangelizacije i posvećivanja, već i upravljanja: tri su njihova (apostolska, primj. M.) nerazdruživa zadatka. Evangelizacija i svjedočanstvo života postaju uspješni preko ovlasti upravljanja. Evangelizatornu službu riječju i djelom treba provoditi u poslušnosti i zajednici s crkvenim učiteljstvom, kojemu se nitko ne može izmaći, prema naučavanju sv. Pavla, niti karizmatici. Ako se pak crkvena vlast ne vrši auktoritativno, ona se vrši samo djelomično i njezin utjecaj nije nikakav.«

Sjevernoamerički nadbiskup msgr. Quinn upozorava da krivo hvaćani ekumenizam ugrožava katoličku identičnost i zbog toga traži da se ona hitno utvrdi: »Opaža se potreba da se utvrdi naša katolička identičnost, osobito pred izborom koji je postavilo s jedne strane eklezijalno obilježje protestantskih zajednica (...) i s druge strane dužnost propovijedanja Evanđelja u cjelovitosti. Taj se izbor osobito osjeća ondje gdje postoji više kršćanskih vjeroispovijesti, jer je sve življa tendencija da se ne pozivaju oni, koji ne posjeduju s nama potpuno jedinstvo, da uzmu u obzir sve bogatstvo koje je Krist obilno položio u otajstvo Crkve. I neki svećenici zauzimlju takvo dvoznačno stajalište. Pravi ekumenizam zazire od irenizma i jasno naviješta istinu. Da se izbjegne svaka opasnost za sam ekumenizam, čini se da je nužna doktrinalna obrada koja bi istodobno pomirila nužnu potrebu Katoličke Crkve i eklezijalnu stvarnost drugih kršćanskih odijeljenih grupa« (O. R.,- 14.—15. X., str. 5).

Južnoamerički biskup iz Columbije msgr. Revollo Bravo podsjeća pastire na njihovu tešku obvezu da bdiju nad time da li se Krist propovijeda u cjelovitosti: »Krista treba propovijedati u cjelovitosti, a ne kao neku izliku da se podrže aprioristička naučavanja i mišljenja. Evanđelje nije čista teorija koja prosvjetljuje egzistenciju ljudi i ljudsku povijest, niti neke vrsti religiozna ideologija. Otajstvo čovjeka nalazi svoje puno svjetlo u historijskom Kristu, Bogu—čovjeku, umrlom i uskrsлом, koji se poistovjećuje s Kristom vjere. Na taj se način suprotstavlja stanovitim konfuznim i lažnim tumačenjima (odnosa između Krista vjere i Krista povijesti, primj. M.), danas doista raširenim. Vjernost pokladu vjere mora biti živa vjernost, koja zahtijeva stalnu refleksiju da može osvjetliti život pojedinca i zajednice i događaje ljudske povijesti. Stoga je težak grijeh protiv cjelovitosti Evanđelja svesti ga na jednostavnu političko-socijalnu vijest, kao i ne znati iz njega crpsti odgovor na socijalna pitanja. Naviještanje svega Evanđelja ne suprotstavlja se istinskim i autentičnim elementima kulture i ljudskog napretka, već pokazuje prvenstvo Božjega plana i potiče da se imaju na pameti ti elementi u okviru Božjega nacrtu. Obveza otkrivanja znakova vremena ne znači otkrivanje u njima nove Objave: znakovi vremena moraju se čitati u svjetlu Kristove osobe i riječi u crkvenome kontekstu. Izvan Crkve nema autentičnoga tumačenja Božje riječi. Ta se istina ne smije zaboraviti u ekumenskom razgovoru, niti u nužnom razgovoru između učiteljstva i teologa, niti u neprekinutom zajedni-

štvu jednih i drugih sa svim Božjim pukom. Bdjeti da se propovijeda pravi i sav Krist teška je obveza pastira« (O. R., 13. X., str. 6).

Bivši pak profesor i rektor papinske univerze Gregoriane u Rimu, ekvadorski kardinal Muñoz-Vega ističe »da ogromna masa biblijskih, teoloških, filozofskih i socio-religioznih publikacija, koja se svake godine proizvodi, odrazuje ozračje konfuzije, razilaženja i doktrinalnih zamračnja« (O. R., 2. X., str. 5). U takvim prilikama, prema njemu, biskupi s papom moraju složno i odgovorno raditi: »Božji puk treba čvrstog i sigurnog vodiča. Više nego ikad prije nužno je da biskupi međusobno i s papom solidarno i zajednički preuzmu odgovornost redovitog učiteljstva. Iako u nekim pitanjima postoji razlika u mišljenju među biskupima, uvijek se može, preko mnogostrukih sredstava komunikacije kolegijalne suradnje, među kojima je i Sinoda, postići jedinstvo voljâ pod vodstvom Rimskog biskupa. Jednom, kad je vrhovno učiteljstvo dalo rješenje nekom teškom pitanju (npr. problemima koje je iznijela *Humanae vitae*), mnogo će koristiti pravom jedinstvu ako biskupi izlože svome stadu papinski nauk koji autentično tumači Božju riječ, da bi se ona primijenila na razne kulturne i socijalne situacije« (O. R., 19. X., str. 6).

I australski se episkopat preko msgra Cahilla tuži na »doktrinalnu konfuziju u Crkvi«, do koje dovode neki teolozi koje slijede svećenici, redovnici i katehisti s lošim posljedicama za katehiziranje, u kojem jedni više gledaju na način izlaganja kršćanske vijesti negoli na njegov sadržaj, drugi opet zanemaruju doktrinalni aspekt krašćanskog naučavanja, treći naglašavaju Kristovo čovještvo, zanemarujući Njegovo božanstvo, četvrti pak nijeću tradicionalne crkvene istine. Crkveno učiteljstvo ima odgovornost da ustane energično protiv takvih mišljenja i teorija (O. R., 2. X., str. 5). Novozelandskom episkopatu čini se, kako to ističe njihov predstavnik msgr. Ashby, da »mnogi svećenici, osobito mlađi, radije svode svu svoju vjeru na Kristovo čovještvo negoli na njegovo božanstvo« (O. R., 3. X. str. 2).

Čini se, naime, da su neki biskupi zaboravili da samo oni mogu vršiti autentično trostruku apostolsku vlast. Nadbiskup iz Colomba (Sri Lanka), kardinal Cooray, podsjeća ih na slijedeće: »Na temelju primljениh ovlasti samo biskupi mogu autentično vršiti trostruku vlast: upravljanja, učiteljstva i kulta, i to samo u hijerarhijskom zajedništvu s cijelim Biskupskim kolegijem. Stoga u upravljanju i proučavanju samo oni autentično djeluju po mišljenju svega kolegija, čija glava ostaje Rimski biskup, koji kao Petrov namjesnik prima vlast direktno od Boga i može je autentično vršiti osobno ili pomoću ostalih članova kolegija. Svećenici pak, bilo na dogmatskom, bilo na disciplinarnom području izlažu autentični nauk, s dopuštanjem svoga ordinarija (O.R., 13. X., str. 6).

Maronitski biskup msgr. Doumith upozoruje sinodalne oce na opasnost da Crkva prijeđe na drugo evanđelje nego što je Kristovo i traži hitno suprotstavljanje toj opasnosti: »Vjera nije neka ideologija niti filozofski pronalazak: stoga se postavlja pitanje uključuje li ona i po-

slušnost nekom naučavanju i ima li Božji zakon ne samo relativnu već i apsolutnu vrijednost. Problem je hitan, jer se širi mišljenje koje, čini se da ne polaže nikakvu važnost jednom »ispovijedanju vjere« ili određenom »ispovijedanju vjere«. . . Čini se da »ispovijedanje vjere« nekim biskupima i svećenicima ne može biti »norma vjere«. Stoga se može pitati za državaju li u tome kontekstu pojmovi kao što su »dijalog« i »pluralizam« isto značenje koje imaju dokumenti II. vatikanskog sabora. I nova kateheza nije bez te tendencije, koja zaboravlja vjerske istine. Način govora i djelovanja nekih svećenika i teologa daje utisak da se vječno spasenje svodi na oslobođenje od političkog, ekonomskog i socijalnog ropstva. Ne opaža se da li to oslobođenje uključuje još i oslobođenje od grijeha. Ako je prvotna misija Crkve u tome da dovede do preobrazbe ovoga svijeta, gdje je onda eshatološko obilježje spasenja? Zato se može shvatiti da neki liturgijski obnovitelji izbacuju iz izraza »vječni život« riječ »vječni«. I danas, kao i u doba sv. Pavla, postoji opasnost da se prijede na drugo Evandjelje« (O.R., 10. X., str. 4).

Drugi pak istočnjak, armenski patrijarh Batanijan traži da Sinoda rekne odlučnu riječ teolozima, egzegetima i ekumenskim radnicima: »Evangelizacija, koja je naviještanje Božje riječi, traži stvarno svetu znanost, ali gojitelji te znanosti moraju ići u skladu s crkvenim učiteljstvom. Nažalost, ne maleni broj gojitelja svetih znanosti ponaša se kao da su stanovite dogmatske definicije i izvjesne osude dokinute i tumače sam II. vatikanski sabor kako im se sviđa. Možda je došao čas da se tim osobama rekne jasna i odlučna riječ. . . U ekumenizmu, nadalje, treba imati na pameti da je Kristova Crkva jedna, pod jednom Glavom, da ispovijeda jednu i jedinstvenu vjeru i iste sakramente: to su stvari, koje mnogi katolici i promicatelji ekumenizma nemaju na umu i tako ne rade na hvalje vrijedan način. Poželjno je da Sinoda znači vrijeme razjašnjenja i razlučivanja između pšenice i kukolja« (ib.).

Zbog takve situacije nije onda čudo da se opaža »općeniti nemir kod svećenika«, ističe prefekt Kongregacije za katolički odgoj, kardinal Garrone. Takva »situacija nemira, nadodaje on, predmet je mučnih briga episkopata i mnogih odvažnih socioloških istraživanja« (O.R., 3. X., str. 5). Na uzroke tog nemira implicitno je upozorio u dva slijedeća interventa (O.R., 11. X. i 19. X.), u kojima je govorio o nužnim elementima za osobnu evangelizaciju i za evangelizaciju drugih. Prema njemu za evangelizaciju su »jednako potrebna« i usko povezana četiri elementa (O.R. 11. X., str. 5). Prvi je prihvaćanje Božje riječi koju su nam predali apostoli preko svojih nasljednika, čuvara njezine autentičnosti (ib.): svećenicima je pak potreban taj *sensus Ecclesiae* u poteškoćama u koje su zapali (usp. O.R., 19. X., str. 6). Drugi je element bratsko zajedništvo koje obuhvaća i prošlost: stoga treba poznavati crkvenu povijest, a to nepoznavanje jedna je od najvećih praznina u današnjem poučavanju. I pri tom naučavanju na poseban se način stavlja u pozadinu ono što su sveci mislili kao i njihovo štovanje. Takvo pak stajalište dovodi do težih po-

sljedica nego što se misli (O.R., 11. X., str. 5). Jer »povijest Crkve nije samo popis poteškoća (u Crkvi, primj. M.). Duh Sveti pravi svece, a sveci su najveći argument koji se ne smije zaboraviti. Sveci su najrječitije remek-djelo Duha Svetoga. Njihov primjer i njihovo prijateljstvo od velike su nam pomoći za osobnu evangelizaciju i za evangelizaciju naše braće (O.R. 19. X., str. 6). Treći element evangelizacije je lomljenje kruha (Euharistija, primj. M.). Ne može se ne uvidjeti kobna posljedica uklanjanja svega onoga što se odnosi, izvan euharistijske žrtve, na Euharistiju (dakle, euharistijske pobožnosti i sv. ispovijed, primj. M.). Četvrti element je molitva, koja je bitno potrebna. Svi nabrojani elementi jednako su nužni i međusobno usko povezani« (O.R., 11. X., str. 5). A budući da su ti elementi u životu svećenika ili svećeničkog kandidata danas omlohavili, došlo je do tog nemira o kojem govori prefekt spomenute Kongregacije.

Pred današnjom situacijom vjere i morala u Crkvi sinodalni oci francuske grupe A (jer su postojale i grupe B i C) preporučuju biskupima »onu vedrinu duha koja će im omogućiti da se otmu utjecaju pritiska raznih grupa (kao što su javno mnijenje ili teološka strujanja)« i naglašuju da čak »i sama omladina očekuje od Crkve da ponovno utvrdi svoje sigurnosti« (u vjeri i moralu, primj. M.) — (ib., str. 6).

Sinodalni oci talijanske jezične grupe poticali su na odgovorno vršenje službe u Crkvi i čini se da su je istodobno najbolje opisali: »Izvorno i dinamično počelo evangelizacije je Duh Sveti, među čijim darovima je milost koja je podijeljena apostolima i njihovim nasljednicima da naviještaju Evandjelje kao autentični učitelji vjere u zajedništvu s Rimskim biskupom. Naviještanje Evandjelja, u prvom redu i na auktoritativan način povjereno je službi biskupa. Stoga bi bilo zgodno da Sinoda dozove u pamet ovaj nauk o apostolskoj službi biskupa na koju spada da naučavaju na auktoritativan način, u sigurnosti vjere, s jasnoćom i vjernošću svu Objavu, u njezinoj konkretnoj primjeni na današnji kršćanski život. Svjesni svojih granica i odgovornosti, biskupi se osjećaju potaknuti da se mole i da razmišljaju o Božjoj riječi, da tumače glas Crkve u Biskupskom kolegiju, da traže savjeta od stručnjaka i da istodobno, s pouzdanjem i poniznim auktoritetom, naviještaju dogmatske i moralne istine, potrebne za spasenje u duhu službe Božjem narodu, koji ima pravo na njihovu službu istine i jedinstva, ali koji ima i dužnost poslušnosti nadahnut vjerom. Velika je također odgovornost teologa: neka ih pastiri pomažu i neka imaju s njima česte kontakte. Teolozi pak, sa svoje strane, neka pružaju poučljivu i vjernu suradnju, u apostolskom jedinstvu istine, u perspektivi vjere, duhovnog života i pastoralnog djelovanja. Neka se to isto rekne i o katoličkim intelektualcima« (O.R., 19 X., str. 5).

I Sv. Otac se nije oglušio pozivu sinodalnih otaca na odgovorno vršenje službe u Crkvi. Zato nije čudo da je među prve pozitivne plodove Sinode ubrojio »naglašenu odgovornost za evangelizaciju, koju je Krist povjerio apostolima, zatim njihovim nasljednicima, biskupima u zajedništvu s

Rimskim biskupom, koji su zbog posebnog mandata, koji im je povjeren, primili veći izljev darova Duha Svetoga. Njima su pridruženi, kao neposredni i podređeni suradnici, svećenici, ali se naglasilo da su i redovnici i laici, među koje dolazi i omladina, osobito roditelji, odgovorni za evangelizaciju« (O.R., 27. X., br. 1—2, str. 1—2). Kod ove »treba da se čuva čista katolička vjera i crkveno naučavanje« (dakle, i one istine i moralne norme koje nisu definirane, primj. M.). Jednom riječju, nastavlja Pavao VI., Sinoda pozivlje »na veću odgovornost, na veću molitvu, na veći duhovni život, na veći duh siromaštva, odricanja, na autentičniju ljubav prema Crkvi i dušama, na veću vjernost Božjoj riječi« (ib. br. 7).

Taj poziv nije ostao bez odaziva kod samih sinodalnih otaca, jer priznaju, i to otvoreno, bar neki, da su se promijenili i zbog toga se drugi vraćaju kući (usp. govor predsjednika zadnjeg zasjedanja, kard. Königa, ib., str. 6). Preko njih moraju se promijeniti, tj. obnoviti i pojedine biskupske konferencije i svi ostali u Crkvi, osobito teolozi i javni radnici. Oni, kao odrasli kršćani-katolici, dobro znaju, i bez svećanih dokumenata i eventualnih anatema, što moraju činiti ako žele katolički misliti i raditi. Preko raznih sinodalnih intervenata postalo im je još jasnije današnje stanje u Crkvi u pitanjima vjere i morala. Kad je H. de Lubac pred pet godina uočio današnju krizu u Crkvi, napisao je u spomenar svim teolozima, pa, dosljedno, i svim javnim radnicima, slijedeće riječi, koje su danas postale još aktuelnije: »Ne treba li, kada to traži ozbiljnost časa, da teolog znade prestati, na časak, sa svojim historijskim anketama, konstrukcijama i istraživanjima — a kad bi njima pridavao preveliku važnost, imao bi uvijek krivo — da se sjeti kako se sva njegova egzistencija kao teologa i sav autoritet koji mu to zanimanje može dati, temelji na misiji koju je primio, a to je da brani i osvjetljuje vjeru« (*L'Église dans la crise actuelle*, Pariz 1969, uvod). A sv. Toma Akvinski još bi nadodao: »Naučavanje katoličkih učitelja ima auktoritet od Crkve: stoga treba polagati veću važnost auktoritetu Crkve negoli auktoritetu Augustina ili Jeronima ili bilo kojeg drugog učitelja« (S. Th. II—II, q. 10, art. 12). I taj, još i danas najveći i ujedno najsvremeniji katolički teolog prema riječima Pavla VI. (usp. *Lumen Ecclesiae* u: O.R., 6. XII., str. 1—3) govorio je Spasitelju na koncu svoga života, prije negoli će ga primiti kao poputbinu za vječnost: »Primam Tebe, cijenu otkupljenja moje duše, primam Tebe, poputbinu moga putovanja, zbog čije sam ljubavi učio, bdio i radio. Molio sam Ti se i naučavao Te, ali nisam nikada ništa rekao protiv Tebe. I ako sam slučajno rekao, to sam učinio u dobroj vjeri, i nisam privezan uza svoje mišljenje. Ako sam pak rekao nešto što je manje ispravno o ovome i o drugim sakramentima, prepuštam se potpuno da me ispravi rimska Crkva i u poslušnosti prema njoj odilazim s ovoga svijeta.« (Nav. prema: G. De Tocco, *Vita S. Thomae Aquinatis*, ed D. Prümmer, sv. II, Saint Maximin (Var) 1924, cap. 58, str. 132).

Zar takvo duhovno raspoloženje ne bi trebalo da bude ideal svakome katoličkom teologu i javnom radniku?